

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 18. veebruari 2016. a istungi päevakorrapunkti 2 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Artur Talvik

Täna teeb ülevaate Advokaadibüroo Sorainen õigusauditist seoses AS Tallinna Sadama juhtimise ja tehingute õiguspärasuse hindamisega juhatuse tegevusest sisekontrollisüsteemide tõhustamisel AS Tallinna Sadam juhatuse liige ja advokaadibüroo Sorainen vandeadvokaat.

Carri Ginter

Väga palju, millest räägin, on tuttav. Need tehingud, millest oleme rääkinud (õigusauditis), on tehtud ettevõtetega, kes on seotud kahtlustusega käimasolevas menetluses. Meie oleme teinud koostööd prokuratuuriga, samamoodi kaitsepolitseiga, kontrollinud erinevaid isikuid, seoseid. Osad tehingud on vanad, mis tähendab seda, et mitte aegunud, vaid seda, et need on sõlmitud näiteks aastal 2003. Mõne tehingu puhul ei leia enam algust ülessegi. Vahepeal on mõned vead (tehingutes) parandatud, mõnede vahepealsete (tehingute) kohta pole aga infot. Ma räägin ainult majasisesest tegevusest. Nõukoguga seotud tegevustest on ainult üks plokk (meie auditis).

On grupp tehinguid, millel on formaalsed puudused, mis on seotud näiteks majasisese kooskõlastamise või mittekooskõlastamisega. Vahepeal toimus (dokumentide, lepingute) kooskõlastusring asutusesiseselt paberi peal, aga 2010 - 2011 mindi üle digitaalsele kooskõlastusele. On toimunud majasisene progress. See jutt ei puuduta nõukogu, hetkel räägin ainult majasisesest tegevusest. Suur osa (tehingutest), mis võiks põnevust pakkuda, pole nõukogu laual käinud. Kas see oli tahtlik või mitte tahtlik, ent nõukogus on asju käsitletud pealiskaudselt, üldsõnaliselt.

Vahepeal ajal on positiivne see, et nõukogu kehtestas huvide konflikti vältimise korra. See hõlmab kogu kontserni. Varem olid tütarettevõtted sellest vabad. See küsimus, mida võib juhatuse otsustada üksinda, mida peab kooskõlastama nõukoguga, see oli lahtine. See kord on täpsustunud ja läinud paremaks ja selgemaks. Uus nõukogu on moodustanud uue auditikomitee ja see on võtnud siseauditi oma kaitse alla. Mis oli ennem negatiivne seoses auditikomiteega, oli see, et auditikomitee tahtis olla nõukogu abiline, kuid see suhe eriti ei toiminud. Nõukogu ei võtnud eriti kuulda siseauditit. Üllatav oli see, et mitmed asjad, mis tulid välja (uurimise käigus), olid siseauditi poolt juba varem välja öeldud. Huvitav asjaolu on see, et huvide konflikti teema olevatki olnud just siis laual, kui Kiili ja Kaljurand kinni peeti. Lihtsustatult: üks mõtteliin selline, et üks ettevõtte - HTG Invest, mis on täna Tallinki tütarettevõtte, on saanud Tallinna Sadamaga sõlmida erinevaid lepinguid (nt ilma juhita veokeid maha võtta jne) ja see õigus on antud neile ilma konkursita. Samasugune leping on sõlmitud ka teise firmaga - ESTEVE Stevedoringuga. Ent konkurssi pole korraldatud. Lepinguga on antud neile õigus teenuste osutamiseks ilma konkursita. Meie hinnangul oleks pidanud olema konkurss. Selline otselepingu sõlmimine rikub kontsessiooni andmise reegleid. Samasugune leping on sõlmitud ka Paldiski sadamas. Kehtivale lepingule lisaks anti

2009.aastal juurde veel sildumisteenused. Nende lepingute sõlmimiseks oleks kindlasti pidanud korraldama riigihanke.

Sadamas on näiteks kahte sorti lepinguid – ro-ro - kaubateenus ja sildumislepingud. Erinevus on see, et üks neist on selline, mis on selgelt kontsessioon ja mille puhul tuleb sõlmida liisingleping ja teine on teenusleping, mille puhul tuleb selgelt korraldada riigihange.

Majasiseselt on olemas dokumentatsioon, mille kohta finantsjuht on öelnud, et sildumisteenuse võib teha 55% -lise tasumääraga. Kuid juhtkond tegi selle hoopis 75%-lise tasumääraga, ilma kooskõlastamata nõukoguga.. Suurem osa anti ära, ent sadam oleks pidanud siit enam teenima.

Oleme (Sorainen) analüüsinud lepinguid. Märkasime, et osad lepingud on sõlmitud väga pikaks ajaks. Kuidas nende pikaajaste lepingutega toimetada, me ei ole veel otsustanud. Oleme tellinud Tartu Ülikooli Majandusteaduskonnast hinnangu summa kohta, kui palju oleks olnud aastal 2009 see summa, mida sadam oleks saanud, kui oleks korraldatud konkurss. Millise pakkumise oleksime saanud? Aga seda on väga raske öelda. Esialgselt on arvatud, et ühe tehingute-grupi puhul on üleliigset kasumit teenitud alla 2 miljoni euro ja teise firma puhul on teenitud üleliigset kasumit ca 4 miljonit eurot. Need summad on sellest ajast, kui lepingud sõlmiti. Põhimõtteliselt arvestatakse, et selle ajaga on ligikaudu 6,21 miljonit eurot, mis on ära antud ja mida oleks sadam võinud ise saada. Ei ole kindel, kas see on selline summa, mida on võimalik kohtu kaudu sisse nõuda. Kuid kindel on, et see on summa, mis on läinud „jalutama“ ja mille oleks võinud saada sadam või laevafirma juhul, kui oleks korraldatud konkurss.

See on kõige suurem „punane“, mida on sadamas teadvustatud. Selline on lühikokkuvõte. Marko Raid on kirjutanud sildumise teenuse tehingute juures juhtkonnale sisendi, et rahaline sääst tekiks sadamale siis, kui sadama tasudest oleks teenuse osutajale ära makstud 55% või vähem. See oleks kasumlik, aga juhtkond andis ära selle teenuse 75%-ga. Siin on selgelt näha, et finantsjuht tegi ühe ettepaneku, juhtkond sõlmis aga teistsuguse lepingu ja sealt tuli see üleliigne kasum.

Nõukogus käidi, aga seal käidi niimoodi, et lihtsustatult öeldes nõukogu ei teinud otsust (tehingute sõlmimiseks). Juhatus teavitas nõukogu teatud läbirääkimistest ja pakkujatest enne lepingute sõlmimist, kuid sisedokumendid näitavad, et nõukogu ei teavitatud kõikidest pakkujatest. Dokumendid on vormistatud mõnepäevase vaheajaga ning arvestades summasid ja tähtaegu, peab Sorainen sellist lepingute sõlmimist ebatavaliseks.

(Oli selline situatsioon, kui Tallink omandas HTG, siis tekkis teistel ettevõtjatel (Eckerö Line jt) pretensioon, et Tallink saab oma tüdrettevõtte kaudu teada, kui palju on kaupu, kui palju on autosid. Juhatus ei tahtnud, et nad teada saaksid. Siis läks juhatus nõukogusse ja ütles, et näete, nüüd on tekkinud selline asi, et 19. aprillil Tallink omandas HTG aktsiad, et Viking Line ja Eckerö Line on 2. mail tulnud nõukoguse ESTEVE Stevedoringuga kui uue teenuse pakkujaga, et sellega teha leping. Ja nõukogu on teinud otsuse, et alustada Stevedoringuga koostöölepingu sõlmimiseks läbirääkimisi. 2. mail tuldi sadamasse, 10. mail nõukogu ütles, et alustage Stevedoringuga läbirääkimisi lepingu sõlmimiseks. Sisedokumendid näitavad, et kuskil oli veel mingi pakkuja, kellega ei räägitud läbi. Muljetavaldav on see, et dokumendid on tehtud mõnepäevase vahega. Kas oli kõik kokku lepitud? Nõukogu ei ole teinud otsust, et sõlmida leping Stevedoringuga. Juhatus sõlmis lepingu 12. mail. Ei jää sellist muljet, et oleks

korrektne tehingu sõlmimine. Nõukogu ei ole teinud otsust. Mina pean seda ebatavaliseks, arvestades summasid ja tähtaegasid.)

Arvestades, et sadam oleks võinud seda teenust osutada ise või korraldada konkursi parima teenuse pakkuja leidmiseks. Näiteks sildumise teenuse puhul. Loogiline seletus on see, et pole mõttekas hoida 30 meest kai peale, et nad ootaksid ja võtaksid otsad lahti, kui laev tuleb. Mõttekas oleks, et nad osutaksid samal ajal ka mõnda teist teenust. See ei põhine minu majanduslikel eriteadmistel, vaid lihtsalt oletustel.

Tarmo Olgo

Kas sadam on otsustanud, et esitab nõude juhatuse vastu?

Carri Ginter

See informatsioon on liialt värske. Me tahame olla täiesti kindlad, et see kahju hindamine oleks leidnud kinnitust ka kas prokuratuuri või mõne tunnustatud majanduseksperti poolt. Oleks rumal minna välja ja kohus ütleks, et see ei leidnud tõendamist. Majanduslike kahjude tuvastamine on raske. Tõendada on raske, aga äriotsuste tegemiseks on meil siiski piisavalt informatsiooni.

(Nende) samade lepingute juures on sadama uus juhtkond - Valdo Kalm ja Marko Raid – arutanud lepinguid ja on tehtud otsused, leidmaks võimalused nende lepingute lõpetamiseks. Eile tuli see mustandina, kus oli sees uue hanke ettevalmistamine ja asjatundja arvamuse tellimine.

Tarmo Olgo

Kui pikaajalised need lepingud olid?

Carri Ginter

Uue aasta alguses ja tänase seisuga pikenevad nad sellel kevadel veel viieks aastaks. Teine plokk sellest teemast on lepingupartnerid. Nende konkreetsete lepingupartnerite puhul on ühepoolsetelt tehtud hästi pikaajalised lepingud. Ja nende (lepingupartnerite) otsustada on, kas leping pikeneb või mitte. On selline asi, et lepingud on tehtud väga pikaajalised ning nende puhul saab otsustada see teine lepingupool. Mitte sadam ei saa otsustada, kas lepingut pikendada või mitte. Sadam ei saa sellest (lepingust) välja. Leping on tehtud hästi pikaks ajaks, hästi tasuv tehing. Kellelgi majas ei ole head selgitust, miks on konkreetsetelt sellised lepingud (sõlmitud). Üks selgitus on selline, et sadamas ongi pikaajalised lepingud. Lepingumõtte järgi sadam ei saa lepingust välja. Aga ühtki selget vastust ei ole, miks need konkreetset lepingud peavad olema nii pikaajalised. On arusaadav, et näiteks Pakterminali püstitamiseks koos vajamineva infrastruktuuriga läheb rohkem aega ja investeeringuid, mistõttu leping võiks olla pikemaajalisem. Aga kui on vaja lihtsalt sõita laevale või laevalt maha ja mingid toimingud sellega seonduvalt jäävad alla 100 000 euro, siis sisenemisbarjäär on madal ja pikaajalisel lepingul ei ole mõtet.

Artur Talvik

Kui pikad on pikaajalised – 5 aastat? Kas kolm aastat oleks normaalne?

Carri Ginter

Näiteks ESTEVE Stevedoring leping on alla kirjutatud mais 2006. Sama aasta lõpus on juba lepingut pikendatud selliselt, et see pikeneb automaatselt veel viie aasta võrra lisaks algsele lepingule. Ja erinevate lepingu muudatustega on pikendatud veel lepingute tähtaegu. Erinevatel lepingutel on ette nähtud, et need pikenevad automaatselt muudatustega viie aasta võrra. Ei ole näha, et siin oleks sadama suhtes heatahtlikult (käitunud). See on minu subjektiivne hinnang ja põhineb nendele lepingutele, mida me oleme vaadanud. Lepingute lõppemised on omavahel seotud ja on näha, et on tehtud lepingu pikendamisi, et tsementeerida olukorda ja tehtud nii, et sadam siit lepingulisest suhtest välja ei astuks.

Tarmo Olgo

Kas lisaks juhatusesele on ka kliendihaldurid sellega seotud?

Carri Ginter

Dokumentatsioonist on näha, et osade lepingute juures on juhatus öelnud, et on vaja pikendada lepingut, ega siis pole midagi (teistel) teha.

Jaanus Karilaid

Kas enamus lepinguid ongi tehtud aastal 2006?

Carri Ginter

Selles pakis (lepingud, mida on vaadatud?) on erinevaid suhteid; on lepinguid ja erinevaid suhteid ja muudatusi ka aastast 2012. Me oleme ka neid analüüsinud. Aga enamus on aastast 2006

Jaanus Karilaid

Majandussuhete aegumine on viis aastat?

Carri Ginter

See on nüüd vaieldav. Kui tehakse kahju igas kuus ja igat (lepingu) pikendamist on võimalik vaadelda kahjuliku tehinguna, siis....Kui nüüd spekuleerida, et kui arvestada ka rahavahetust, siis ma ei ütleks, et on tegemist aegumisega, kui lepingud pikenevad automaatselt. Tavaliselt on siinjuures ka rahapesu koosseis. Raha üritatakse peita ja selles kontekstis on küll võimalik „sabast kinni võtta“. Ei saa öelda, et oleks lootusetu. Mis puudutab kontsessioonilepingut, siis sadam on juurutamas „targa sadama“ lahendust, mis tähendab seda, et autode liiklust hakkab korraldama järgmisest või ülejärgmisest aastast tarkvara – arvuti. See võimaldab lahendada ära selle pikaajalise lepingu ja targale sadamale üle minnes saab sadam selle probleemi kontrolli alla. Mis ei tähenda seda, et mineviku võiks ära unustada, kuid probleem saab lahendatud tulevikus.

Artur Talvik

Mis see „tark sadam“ on?

Carri Ginter

Kui hetkel teeb seda (teenust) sadama või lepinguga võetud inimene, kellele makstakse ja kelle ülesandeks on näidata, kust ja kuhu auto peab sõitma (kui laevalt maha sõidab), siis „targa sadama“ puhul on ainult vilkuvad tuled, mille järgi sõita.

Mis puudutab sisereegleid, siis neid on järgitud väga valikuliselt. Kogemus näitab, et mõneti on asju ka üle reguleeritud kordadega. Kui on vaja võtta näiteks kümme allkirja igale asjale, siis ei võeta seda (allkirja küsimist) enam väga tõsiselt. Allkiri peaks andma usaldust, aga päriselt see usaldust ei anna. Alguses oli mul ka vaja anda palju allkirju ja siis ikka ootad ja võtad aega, et üle kontrollida, kuid varsti hakkab see üle pea kasvama.

Näiteks vara kasutusse andmise kord. Selle korra puhul on nii, et iga õigustoiming on tehing. Kui iga tehingu puhul on vaja juhatuse heakskiitu, siis mingil hetkel inimesed saavad aru, et seda korda ei ole võimalik järgida. Seetõttu on praktikas kujunenud välja kordadest mõned erandid. Mõned korrad on ajale jalgu jäänud. Oleme teinud vara kasutamise komisjonile sellise ettepaneku, et nad vormistaksid sellise otsuse, kust on näha, mis on sadama huvi. Otsus valmistatakse juhatusele ette. Kliendihaldur peaks siis käima seda tehingut või lepingut komisjonis kaitsmas. Et see (vara kasutamise) komisjon hakkaks oma tööd normaalselt tegema, on vajalik koosseisu veidi värskendada ja täpsustada komisjoni tegevuse mõte. Varem oli nii, et komisjoni otsuseid on juhatuse poolt ignoreeritud. Juhatuse käitus teistmoodi, kui komisjon oli ette pannud või siis komisjon vormistas sellise otsuse, nagu juhatusel oli plaanis.

Suur osa asjadest, mis on tehtud muudatustena, ei ole üldse komisjonis käinud. Olulised asjad tehti komisjoni väliselt kliendihalduri tasandilt. Öeldi kliendihaldurile, et tee ära. Näiteks 2012 veebruaris, kus juhatuse valis konkursi võitja (Eesti Suveniirid OÜ) ja siis mindi vara kasutusse andmise komisjoni ja öeldi, et siin on võitja, tehke otsus. Selle firma puhul leidsime ka seose meie tütarettevõtte juhtkonnaga omanike tasandil ja selle tulemusena juhtkond on astunud sellest osalusest välja, kus seos oli. Sisu ei tea täpselt ei oska hinnata. Omanik oli seotud, kuid eriarvamusi ei fikseeritud

Läbiv viga on see, et need hanked, mis ei ole riigihanked, nende hangete puhul ei ole dokumenteeritud ega ei ole kommenteeritud, kelle käest pakkumisi küsiti. Kui osta asju, mis maksavad x-tuhat eurot ja küsida, kas peale selle ühe pakkuja teisi ei ole, siis tuleb välja, et ikkagi on teisi teenuse pakkujaid ka. Formaalselt ei peagi seda tegema. Seda nõuet kehtestatud ei ole, aga mõnede asjade puhul oleks ikkagi vajalik informatsioon, kellele on pakkumised tehtud. Korras peaks olema (sätestatud) nõue, et tuleb teha vähemalt kolm pakkumist ning teavitada ka erialaliite, kui sellised on olemas.

Komisjonist üks näide: 2003.a veebruaris muudeti 1997.aastal sõlmitud rendilepingut, millega anti rendile maa-ala poolkraana kontor. Vara kasutamise komisjon kogunes kolm päeva peale lepingu sõlmimist.

Siseaudit on juhtinud tähelepanu riigihangete korraldajatele, et tuleks küsida pakkumisi ja dokumenteerida.

Kavas on lepingumuudatused nende ettevõtetega, kus sadama õigused lepingust välja astuda on piiratud. Teisel lepingupoolel seda piirangut ei ole.

Pikaajalisus olukorras, kus puudub igasugune loogika, miks leping peab olema nii pikaajaline. Lepingud, kus on tähtjaks näiteks aasta 2021 ja siis veel automaatne pikenenemine. See dokumenteerimise tase, kust oleks näha, mis ajani mingi leping kehtib. on süsteemis nõrk. Leping kehtib, aga ei ole näha, mis kuupäevani see kehtib, seda ei ole võimalik tuvastada.

Põhjuseks see, et lepingud on niimoodi seotud, et ei ole üldse võimalik aru saada, kellest sõltub või mis ajal üks lõpeb ja teine algab. Need lepingud aga oleme nüüd saanud kontrolli alla.

Üks näide pikendamise ebaotstarbekusest: 2010.a muudeti ühte rendilepingut, mille tähtaeg on mais 2016. Lepingut saab pikendada juhul, kui lepingupool on oma kohustused täitnud. See kirjalik avaldus juba laekus (sadamasse), et pikendada rendilepingut veel viieks aastaks. Juhatus on nüüd otsustanud, et selliseid õiguse piiranguid (sadama suhtes) ei tohi enam jätkata. Juhul, kui soovitakse pikaajalist lepingu pikendamist, tuleb see põhjendus salvestada kontrollitaval viisil ja tõendada, miks on leping pikaajaline, kuidas see on sadamale kasulik ja kuidas arvestab teise poole investeringu suurust jne.

Näide pikaajalisest tehingust, kus justkui oli küsitav, et sellel teisel lepingupoolel oli investeerimiskohustus. Selle järgi pidi lepingupool asfalteerima (maa-ala), aga selle lepingu lõpetamiseks lepiti kokku, et see investeerimiskohustus 1, 4 miljonit hüvitati neile.

On lepinguid, mida on palju kordi muudetud. Näiteks ühte lepingut on muudetud 46 korral. Et aru saada, milline osa sellest lepingust kehtib, milline ei kehti, läheb peaaegu kümme tundi ressursi. On vaja selgust, millele tohib alla kirjutada, millele ei tohi, kas sellele võib olla vajadust riigihanget teha? Lepinguga anti rendile, aga muudatustega lisati kaubateenused jne....Sigri-migri.

Nõukogu kooskõlastamisest: torkas silmas, et esialgu võib-olla käidigi nõukogus. Räägiti, võeti kooskõlastus, nõukogu võttis asja teadmiseks. Kuid siis see kõige magusam osa tehti pärast muudatustega. Võib öelda, et nõukoguga kooskõlastamine ei ole olnud nõuetekohane. Uues nõukogus - oktoober 2015 - on juba kokku lepitud, milline on pädevusjaotus nõukogu ja juhatuse vahel. Et vältida neid lepingute automaatseid pikendamisi, võib juhatuse sõlmida lepinguid ilma nõukogu nõusolekuta juhul, kui leping on tähtajaga üks aasta või lepingut saab üles öelda.

Tarmo Olgo

Kas see on nüüd teie ajal?

Carri Ginter

Jaa, varem oli see, et juhatuse tegi mitmekümne aastaseid lepinguid ilma nõukogu otsuseta.

Tarmo Olgo

Kas siseaudit ka ütles, et tehinguid tehakse ilma nõukogu otsustuseta? Sõlmitakse lepinguid, ilma et oleks nõukoguga kooskõlastatud?

Carri Ginter

Ega seal ei olnud nii, et nõukogu ei oleks nagu tahtnud midagi teha, aga mis see siseaudit siis teha saaks?

Tarmo Olgo

Kas nõukogu istus nagu „kotis“ ja teadmatuses või oli lihtsalt ükskõikne?

Carri Ginter

Ei oska öelda ei ega jaa. Seda nagu ei ole, et nad oleksid ükskõiksed olnud. Kui salvestusi kuulata, siis jääb mulje, et arutelu oli. Aga sellist muljet ei jäänud, et nad oleksid tahtnud võtta siduvaid otsuseid. Juhatus tegi ettepanekuid, nõukogu võttis need lihtsalt teadmiseks ja juhatuse ettepanekud loeti üldjuhul headeks.

Formaalselt on siin nagu mingid esindusõiguse probleemid ja need on korrastatavad. Seadus ja tehingute tegemise kord ja põhikiri ei lähe kokku. Siin on tegemist sellega, et sisemine praktika ja formaalsed kooskõlastused ei lähe kokku. See on kõrvaldatav põhikirja täiendamisega. See on selline juriidiline nüanss.

Huvitav fakt oli see, et tüdarettevõtte juhatus oli andnud Kiilile ja advokaat Pohlale piiramatu volikirja teha kõiki tehinguid tüdarettevõtte eest TS Laevad OÜ sealhulgas iseenda ja seotud isikutega. See oli ootamatu „leid“ ja see kehtis siin veel üsna hiljuti. Aga me tühistasime selle ära. Õnneks neid tehinguid ei olnud tehtud.

Andres Anvelt

Kas siis tehinguid ka tehti?

Carri Ginter

Tehinguid ei tehtud. TS Laevad on see ühing, mis ostab parvlaevu.

Vaatasime sellele parvlaevade ostule peale ja oleme jõudnud järeldusele, et niipalju kui me riigihanke seadust mõistame, siis tüdarettevõttel oli õigus teha parvlaevade ostu ilma riigihanketa.

Artur Talvik

Kas see väide, et sellel hetkel nad tegid õigusanalüüsi, kas on riigihanget vaja või ei ole? Kas sellel hetkel, kui nad said teada, et ei ole vaja riigihanget, kas see pani neil „draiveri“ tööle?

Carri Ginter

Ei oska seda hinnata. See on kodaniku kommentaar, mitte analüüsi tulemus. Mulle tundus, et see nende seisukoht muutus varem.

Artur Talvik

Ehk hakkasid õigustama, et ei peaks hanget tegema?

Carri Ginter

Küsimus oli see, et kas nad 2006.a oleksid pidanud tegema konkursi Tallinki tüdarettevõttele? Uurisime vanu nõukogu koosoleku protokolle ja 8. novembril 2005. aastal on Ain Kaljurand öelnud, et neid stividor-lepinguid tuleks pikendada, et ro-ro kaubateenuse leping lõpeb 15. aprill 2006. Huvitav lause: „Tallinna Sadam on kaalunud ka uue enampakkumise korraldamist Vanasadamas ja konkursi tingimused olid ette valmistatud, kuid võimalik uus teenuste osutaja ei ole tõenäoliselt valmis võtma tasu eest kasutusse olemasoleva lepinguga samaväärsel hulgal territooriume“. Jääb mulje, et probleem oli maatükkides, aga minu subjektiivne hinnang on see, et ikkagi teenus oli see, kust raha teeniti. Samuti ei suutnud me leida kuskilt neid konkursitingimusi, mis oleks nagu ette valmistatud. Inimesed on majas ja nemad ei mäleta, et selliseid konkursitingimusi oleks ette valmistatud, kuid ei saa väita, et

neid kuskil siiski ette ei valmistatud. Või olid need kuskilt mujalt tellitud. Meie neid üles leidnud ei ole. Tekib mulje, et nõukogu lollitatakse. See ei lähe kokku ootusega, mis oli. Nõukogu siin ei otsustanud, et minge sõlmige leping ja nõukogu mitte mingil juhul ei otsustanud, et minge ja sõlmige see leping 10 aastaks, mis oli selle küsimuse tuum. Rääkimata sellest, et juhatus pikendas seda lepingut kahel korral, millest nõukogu ei teadnud mitte midagi.

2015. aasta mais esitas HTG taotluse lepingu pikendamiseks ja see pikenes 2020. aasta lõpuni. Üks leping, mis on Lähikaubandusega sõlmitud, on aastast 1997. Seda on muudetud ja see kehtib osaliselt aastani 2033 või 2045. Puuduvad dokumendid selle kohta, et neid lepinguid oleks Tallinna Sadama nõukogus arutatud, või et nad oleksid kuidagi sadama huvides sellisel kujul sõlmitud. Lepingus, mida on 46 korda muudetud, sisaldavad erinevaid tehinguid – kraana rendile andmine, kraana kasutamine, müügitehingud, hoonestusõiguse lepingu tähtaja muutmine jne. Kraana leping on huvitav: 3. veebruaril 2003 on sõlmitud kraana rendileping. Komisjon kogunes 6. veebruaril otsustamiseks ja tegi ettepaneku juhatusel lepingu sõlmimiseks. Ent juhatus on sõlminud lepingu 3. veebruarist. Oleks kasvõi heaks kiitnud, aga siin on anti nõusolek tehinguks.

Näiteks on üks leping 2001. aastal sõlmitud 20 aastaks. 8. detsembril 2006 pikendati seda veel 3 aastaks. Lepingut muudeti 18 korda. Muudatused seonduvad rendiobjekti muutumisega (täiendava laoplatši ja maa-ala rendile andmine) ja 18. veebruaril 2003 kohustusime maksuma veel 1,4 miljonit, et hüvitada asfaldi kulud. Samal ajal tõusis küll üür, kuid kas see hüvitamine 1,4 miljonit, on proportsionaalne tasu üüri tõusmisega, ei ole kompetentne hindama.

Kui tulin majja, oli minu laual informatsioon, et parvlaevade toitlustamise konkursi on võitnud Eesti Suveniirid OÜ. Mina alla ei kirjutanud. Uus juhatus viib läbi uut konkurssi, seda firmat ei ole enam võitjate hulgas

Kontakt Investeeringute OÜ oli osanik ja ajavahemikul 27.12. 2012 kuni 28.12. 2015 olid selle Kontakt Investeeringute OÜ omanike ringis Carl-Jüri Piht ja Aivar Sülla, kes on meie tütarettevõtte Green Marine AS juhid. Mis tekitas uudishimu Green Marine tegevuse vastu, ja juhtkonna lahkkel koostööl käivitasime erikontrolli. Tulemused on mõneti põnevad. Green Marine on 51%-ga Tallinna Sadama tütarettevõtte, toimetab Tallinna sadama territooriumile seadmeid.

Artur Talvik

Nende suhtes ei ole kuritegu leidnud?

Carri Ginter

Green Marine ei ole korrupsiooniskandaaliga seotud. Eesti Suveniirid OÜ kohta on Ahto Ader, kes oli meie ärisuhete juht Vanasadamas kinnisvara arenduses, öelnud, et kõigepealt juhatus ütles, et Eesti Suveniirid OÜ võitsid selle konkursi. Siis kutsuti 28. oktoobril kokku vara kasutamise komisjon. Lepingute ese on Vanasadamas kruisilaevade kaubandus, kus müüakse suveniire ja asju. Kõigepealt juhatus otsustas, et Eesti Suveniirid OÜ võitis, siis 28. oktoober tuli kokku vara kasutamise komisjon ja ütles, et hea pakkumine on Eesti Suveniirid OÜ-lt ja nad võitsid koos Dream Investments OÜ -ga?

Sildamisteenuste probleemid on ka Paldiskis.

Paldiskis oli ka huvitav näide koristusteenuse kohta. Riigihanke kohustust seal ei olnud. Konkurss viidi läbi, et valida koristusteenuse pakkuja. Võitja pakkumine oli 118950 krooni kuus. Leping sõlmiti juunis 2010. Ja lepingu punkti 7.3 järgi oli lepingu tasu lõplik ja lepingu tähtaja jooksul muutmisele ei kuulu. Vähem kui aasta hiljem juunis 2011 tõsteti lepingutasu 136 000 kroonile - 8742 eurot. Mis tähendab seda, et kui me oleksime võtnud teise pakkuja võitjaks, milleks oli firma Sol Eesti OÜ ja mille lepingutasu oli odavam (pakkumise ajal) - 121527 krooni, oleks olnud algusest peale olnud teine võitja. Leping muudatuses oli kirjas, et kulud kasvasid, aga alguses lepingus oli kirjas, et kulude kasv on nende (lepingupoole) mure. 2013. aasta Paldiski koristushange oli ka põnev. Otsustati 11. juunil 2013, et komisjon on arutanud ESTEVE *Terminali* pakkumust ja komisjon on otsustanud, et koristusteenus on liiga kallis. Tuleb pidada läbirääkimisi pakkumuse üle. Komisjoni esimees (hangete komisjon) pidas läbirääkimisi, algne pakkumine oli 11120 eurot. Hiljem sõlmiti leping 11 110 eurot kuus. Ei ole näha, et teised läbirääkijad oleksid olnud kuidagi läbirääkimistes kaasatud. See on enam-vähem suur pilt, milline seis oli (lepingutega).

Tarmo Olgo

Mis on see põhjus, miks varade komisjon ei läinud küsima, miks need asjad sedaviisi käivad? Koosseis? Mis oli põhjus, miks nad selle mänguga kaasa läksid?

Carri Ginter

Erinevatel aegadel on seal olnud erinevad inimesed. Minu enda kogemus on see, et alati on kõigega hästi kiire. Tuuakse (juhatusel) paber, et kiire-kiire, kohe vaja notarisse minna, mingi asi seisab. Maja sees on kujunenud selline kultuur, et asja ettevalmistamiseks on aega hästi palju, aga juhatusel on otsustamiseks aega hästi vähe. Ma ei oska öelda, kas nende kirjeldatud juhtude puhul on nii olnud, aga minu kogemus on küll olnud see. Mina ei ole sellega kaasa läinud. Teen endale ennem, kui allkirjastan, asja selgeks. Näiteks komisjon tuleb hoonestusõiguse lepinguga, kus lepingupartner soovib osa sellest eraldada ja anda kellelegi teisele. Ent ettepanekust ei nähtu, kes see teine isik on. Kui sellise tehingu saad, siis ei ole raske teha sellist „Prevo Holdingut“ või mis iganes teist suurt „kuulsat“ tehingut. Ma ei oska vastata küsimusele, mis konkreetselt selle inimese peas toimub, kuid kui inimeselt ei oodatagi sisulist tööpanust, vaid oodatakse üheksast viieni tööl istumist, siis tõenäoliselt tehaksegi niimoodi tööd.

Artur Talvik

Kas sa vaatasid neid Rail Garanti asju ka?

Carri Ginter

Rail Garant ei olnud seal selles kahtlustuses sees. Selles osas on minu antud arvamus Riigikontrolli protsessis. Mul pole seal midagi öelda. Sellel hetkel oleks pidanud tegema kontsessioonihanke, aga kas lepingu muudatustega kulus metalli nii või naa palju ei oska ma öelda.

Tarmo Olgo

Rail Garant tuli siis, kui hakati andma opereerimisele?

Carri Ginter

See küsimus, mis asi on kontsessioon ja mis ei ole kontsessioon sadamate kontekstis, ongi ülikeeruline küsimus. See on õiguslikult paras „pätkel“. Riigikohus saatis selle asja tagasi, et tuvastage, kas oli kontsessioon või ei olnud. See jäi kohtus lahendamata. Mina arvan, et oli kontsessioon, aga sama targalt tuleb teine advokaadibüroo ja ütleb, et ei olnud kontsessiooni. Siinjuures saan mina lähtuda oma siseveendumusest, kuid ei saa olla tõekuulutaja. Oleks pidanud olema konkurss ja tegelikult ka konkurss oli.

Artur Talvik

Seal oli vist KAPO sees.

Carri Ginter

Kas seal oli Küpros sees või ei olnud? Mina sinna sisse ei pääse.

Artur Talvik

Mis on olnud nõukogu roll? Mis on vead nõukogu töös?

Carri Ginter

Laias plaanis jään oma seisukoha juurde, mida ma väljendasin esimest korda siin komisjonis käies. Inimene võib ju missioonitundest oma tööd teha, aga nõukogu mehitamisel peab olema neile (liikmetele) antud konkurentsivõimeline tasu. Neil peavad olema oskused, nad ei tohi olla käsutäitjad. Nõukogu moodustamisel tuleks välistada isikud nõukogu koosseisust, kellel on sadamaga ärisuhted, naabrussuhted näiteks kinnisvara arenduse omamine sadama kõrval. See peaks olema välistatud. Seal oli sama näide, kus sadam oli andnud nõusoleku Porto Franco planeeringule, kuigi nende trassid paiknesid meie territooriumil. Nõusolek oli antud ilma, et sadam oleks selle eest raha saanud. Panime selle seisma, leppisime kokku, et nad tasuvad meile selle eest, kui nad trassid meie maale panevad. See on ilmselgelt problemaatiline koht, kus tuleb ärihuvidega naaber ja samal ajal on ta nõukogus liikmena ja peab juhatuse üle järelevalvet tegema.

Praegune olemasolev nõukogu on minu meelest väga hea.

Tarmo Olgo

Nõukogu toimimisest? Kui palju seal seda oli, et „väike nõukogu“ koos esimehega käis läbi teemad, mida panna ja mida mitte panna „suure nõukogu“ ette otsustamiseks?

Carri Ginter

Nõukogu esimehe roll on väga keeruline roll. Nõukogu esimees ei tohiks muutuda kolmandaks juhatuse liikmeks. Mitte kindla veendumusega, aga selles osas annan ma oma hinnangu, et nõukogu esimees peaks olema ikkagi nõukogu juht. Mitte juhatusega kokku leppima ja siis nõukogu ette minema ja idee seal „maha müüma“. Teistpidi - selline organ nagu auditikomitee peab olema mõtestatud. Kindlasti on mingid mõtted liiga toored, et nendega nõukogu ette minna – „tippkohtumisele“. Kõiki asju ei saa panna suure nõukogu ette. Neid (suurt nõukogu) ei ole igal nädalal. Auditikomitees on erinevaid koosseise. Nad valmistavad asju ette ja siis minnakse nõukogu ette asju arutama. Mis kindlasti on nõukogu

tööd takistanud, on see, et mingi hulk isikuid kollektiivis ei ole teinud asju piisavalt varakult valmis ja siis mängitakse seda „viimase hetke mängu“, kus igal ühel on oma huvi. Siis tekib selline situatsioon, et kuidas siis nõukogu nüüd ei otsusta. Tekib psühholoogiline surve nõukogule, mis kindlasti ei ole hea. Uus juhatus on sellised asjad tagasi saatnud. Kui ei ole õigeaks ajaks tehtud, siis nõukogusse asju ei saadeta ja asjad jäävad ootama. See on kultuuri küsimus. Kui saab see sisemiste organite töö paremini toimima ja majanduslikku kasu arvestama, siis saab nõukogu töö ka lihtsamaks ja paremini toimima panna. Siseaudit peaks põhimõtteliselt minu arvates eksisteerima ja paiknema mitte samas majas. Tahes-tahtmata tekivad lojaalsussuhted inimestega. Sõbrasuhted, kus on halb näidata vigu nendele endale, tekib sõbra süüdistamise moment.

Artur Talvik

Kas sa arvad, et nad peaksid olema suuremad (siseaudit)?

Carri Ginter

Ressurssi on alati liiga vähe.

Artur Talvik

Mida sa arvad realselt? Oma koormuse pealt?

Carri Ginter

Mina ütlen, et siseauditil peaks olema sellise suurusega ettevõtet arvestades oma ressurss, eelarve, millega nad saaksid väljastpoolt maja projektipõhiselt ressurssi juurde tellida.

Artur Talvik

Mitte kahte- kolme inimest juurde, vaid väljastpoolt?

Carri Ginter

See on nüüd riigi strateegiline otsus. Mulle tundub, et selline välis- ja siseauditi üksuse moodustamine, mis käib erinevates riigiettevõtetes, võiks olla päris hea mõte. Et ei ole näiteks ainult Eesti Energia siseaudit, vaid ongi selline üksus, kes käib erinevates ettevõtetes.

Artur Talvik

Mis kogemus on Sinul? Oled olnud nüüd kuus kuud sadamas, kujuta nüüd ette, et välisaudit tuleb ja leiab neid asju.

Carri Ginter

Sadama puhul tehti minuga koostööd. Ma ei oleks üksinda, millest siin juttu oli, neid asju „välja kaevanud“. Inimestega viidi läbi intervjuusid, vesteldi; tulemus on see, et saad ülevaate, mis sadamas toimub.

Artur Talvik

Kas see koostöö tähendas seda, et inimesed andsid sulle ise vihjeid?

Carri Ginter

Inimesed andsid informatsiooni. Kõige lihtsam on see, et võtad ette nimekirjad, kus on ettevõtted, nende tehingud ja kus on kõige rohkem vara. Sealt edasi - kas sulle tuuakse dokument täna, homme või kahe kuu pärast. See kõik ju mõjutab seda. Aga muidugi see tähelepanek on ka asjakohane, et keegi (siseauditist) peab olema ka maja sees. Projektipõhine meeskond, kes tal (maja sees oleval siseauditil) abiks käib, peaks tulema väljastpoolt. Näiteks hangete pistelist kontrolli meil (sadamas) ei viinud keegi läbi. Ei tehtud näiteks igal aastal seda, et kontrollitakse näiteks viit riigihanget. Kui aga juhtub mõne auditi sisse sattuma riigihankega probleem, siis viiakse kontroll läbi ka riigihanke osas.

Henn Põlluaas

Rääkisite omanike ringist, võrgustikust. Kui palju nad on tegutsenud ja kasu saanud? Kes ja kui võrd nad on seotud? Kas selles osas on ka mingit selgust tekkinud?

Carri Ginter

Kaitsepolitseil on päris hea pilt. Kui võtta tehnilist poolt, siis mina näen makset, mis läheb majast välja ja kust ta sisse tuleb. Aga mis konto peale ta edasi läheb, seda mina ei näe. Kaitsepolitsei näeb seda. Nad näevad seda nii julgeolekuriski mõttes, aga ka äriiselt. Kuidas need summad jõudsid juhatuse endiste liikmeteni, seda näeb Kaitsepolitsei ka äriiselt mõttes. Kuidas ta jõuab juhatuse liikmeteni? Selles osas kontroll toimib.

Tiina Ojasalu

Kas võis ka niimoodi olla, et juhatuse liikmed koostasid lepingu lisasid (näiteks lepingu tähtaegade pikendamised), mis ei käinudki läbi juriidilise osakonna?

Carri Ginter

Ma mürki ei saa võtta, kuid 99% dokumentidest on ikkagi juriidilises osakonnas kooskõlastatud. Ebaseaduslikku kontrolli juriidiline osakond ei ole läbi viinud.

Artur Talvik

Marko Raid oli finantsosakonnast? Kas Marko Raidi tegevused olid läbipaistvad? Sul on raske öelda, sest ta oli Su põhiline koostööpartner.

Carri Ginter

Mina kontrollisin tehinguid. Kui küsisin kalkulatsiooni kohta, siis sain 10-15 minuti jooksul (dokumendid) andmed, kus olid andmed finantsanalüüsi kohta. Ma ei ole leidnud seda kohta Raidi tegevuses, kus „suu läheb lukku“ ja pole tulnud head vastust. Mul on tekkinud sügav sisemine veendumus Marko Raidi usaldusväärsuse kohta. Ma ei ole ka kõiketeadja, aga pole kordagi tekkinud tunnet, et ta valetaks või varastaks. Pigem seisab tema sadama heaolu eest.

Artur Talvik

Aga kas tal endal (Raidil) kahtlusi ei tekkinud?

Carri Ginter

Sellest (kahtluste tekkimisest juhatuse suhtes) me rääkisime ka. Aga mis on finantsjuhi roll? Anda sisend selle tehingu kohta, mida juhatuse sinult küsib (ja arvamus) kas see on sadamale majanduslikult kasulik. Sa annad sisendi ja sa ei lähe ju kabinetti järelevalvet teostama, mida nad seal kabinetis alla kirjutavad? (Finantsjuht) ei ole siseaudit, sa ei lähe ka kaebama. Tuleb arvestada ka poliitilist olukorda: millised olid poliitilised tasakaalud majandus- ja rahandusministri vahel. Ega seal pole ka kellelegi kaevata. Kui midagi kuritegelikku ei ole, siis ei olegi midagi teha. Kui tehakse tehing 55% asemel 75 %-ga, siis ega see ei ole kuritegu, see on majanduslikult rumal otsus, kuid see pole kuritegu. Kõrvalt ju ei saa teada, et on kuritegu.

Vihjatakse kogu aeg, kuid ega ainult vihjete peale ei saa kriminaalmenetlust alustada. Kaitsepolitseisse vihjatakse kogu aeg, puuduvad aga tõendid. Advokaadina ütlen, et kriminaalasja majanduskuriteos on alkatada ülikeeruline. Kui kirjutatakse alla leping, mis on kahjulik, kuid sul ei ole tõendusmaterjali. Ei ole teada, kas ta selle eest raha sai või mitte, siis ei lähe ju kaebama. Ja siis tuleb arvestada ka sellega, et ta võib su homme lahti lasta. Mitte et Marko oma kohast kinni hoiab, aga see on tegelikkus.

Artur Talvik

Kuna (Advokaadibüroo) Sorainen selle õigusauditiga välja tuleb?

Carri Ginter

Mul on see audit põhimõtteliselt valmis.

Artur Talvik

Te ei avalikusta seda?

Carri Ginter

Ei saa seda ju ajalehte panna või kodulehele.

Artur Talvik

Annate omanikule?

Carri Ginter

Mina olen andnud selle nõukogu esimehele, omanikule, uuele juhile. Loomulikult anname selle Kaitsepolitseile, prokuratuurile ja Euroopa Investeerimispankale. Nii nagu on, nii läheb. Millisel kujul BNS-ile anda...?

Artur Talvik

Kui palju meie raportis saame seda kasutada?

Carri Ginter

Seda osa, mis käsitleb ettepanekuid, mida mitte teha. Seda osa saab panna (uurimiskomisjoni raportisse). Üldistustaseme koha pealt.

Tiina Ojasalu

Kindlasti ei ole uurimiskomisjonil mõtet õigusauditi töörühma tööd dubleerida, saame õigusauditile oma järeldustes tugineda.

Artur Talvik

Meie raport läheb avalikuks.

Andres Anvelt

Kui saame materjali kokku, siis raporti kokkukirjutamisel läheb midagi ka avalikuks. Sa saad anda oma hinnangu (Sadama poole pealt).

Carri Ginter

Tekib huvitav olukord - sellel hetkel, kui teete oma raporti, olen mina juba Advokaadibüroo Sorainen advokaat ja ei saa enam mingit raportit kooskõlastada sadama nimelt.

Andres Anvelt

Meie probleem on see, et meie tegevus ei kahjustaks sadama tegevust, sh ärisaladust. Aga meie ei saa ka äriühingu puhul silma kinni panna, sest me peaksime saama kasutada seda materjali. Me anname selle (raporti) hinnata omanikule – sadamale ja sadam ütleb, mida panna ja mida mitte panna raportisse. Meil on vaja üldistusastet.

Carri Ginter

Mingi osa sellest materjalist on ka kriminaalmenetluse mõttes oluline ja just selles osas, et vastaspool ei peaks teadma, mida meie teame. Näiteks, kui räägime mingitest tehingutest, aga mõni tehing on veel kirjeldamata või me ei tea sellest, siis see ei ole hea.

Andres Anvelt

Ma arvan, et me oma raportis mingeid väga üksikasjalikke tehinguid ei kirjelda.

Artur Talvik

Näiteid on vaja.

Henn Põlluaas

Üldistusastmega.

Andres Anvelt

Me peame saama seda materjali kasutada. Aga me peame selle materjali andma hinnata ka prokuratuurile, samuti saatma omanikule hindamiseks.

Artur Talvik

Meie (uurimiskomisjon) peame vaatama nõukogu tasandilt. Nõukogu ei vaadanud pikaajalisi lepinguid, samuti ei vaadanud neid lepingutes tehtud olulisi muudatusi.

Carri Ginter

Euroopa Investeerimispanka seisukohalt on oluline see, et omanik on lubanud täiesti võõral inimesel „lammutada“, teha raport. See on oluline sündmus, sest nende eeldus on see, et idablokis sellised asjad (alkäemaksud, kuriteod) „mäsitakse kinni“.

Artur Talvik

Meie tahame, et edaspidi oleks teistmoodi.

Üleskirjutuse koostanud

Kaie Masing
Uurimiskomisjoni konsultant

Üleskirjutuse kooskõlastanud

Carri Ginter
(e-kiri märkustega 20.04.2016)